

A közösség mint feladvány*

1

Minden ember közösségben keresi önmagát, mert minden ember a másik emberhez kötődő személyiség. De ha megtalálja is azt, egyúttal maga akar a közösség is lenni. Nem jött létre még olyan csoportosulás, mióta világ a világ, mely az egyén igényeit fenn tartások nélkül kielégíthette volna. Az individuumnak ugyanis mindig hiányérzete van. Nem tudja kívánsága szerint kiteljesíteni önmagát, hiszen úgy véli, a közösségen belül is mindig a *másikba* ütközik. A közösségteremtés az emberiség legősibb és leghőbb óhaja – atavisztikus illúziója. Az ember nembeli lényegéhez tartozó teleologikus gondolkodás és a tapasztalat szülte.

Az ideális közösség megteremtésének gondja kezdettől fogva – első írásbeli emlékeink tanúsodnak róla! – foglalkoztatott bennünket. Védelmet, összetartozást, megbecsülést kerestünk magunknak a rosszal, a negatívval, a rémülettel, a külső támadásokkal szemben. A morális gazdagodás ígéretével hangoztattuk: egyenrangú társként fogadjuk egymást, s úgy bánunk majd egymással, ahogy azt saját magunkkal tennénk. Az eleven értékek eleven megóvására szövetkeztünk. Azzal a szándékkal, hogy a cselekvéseket (cselekvéseinket) társaink jó irányba befolyásolják, illetve pozitív módon jelölik ki tetteink kerekeit, miközben mindvégig biztosítják szabadságunkat, és többnyire nekünk adnak igazat. Fokozottan vonatkozik ez a jézusi magatartás példáját követőkre, akik közül mindenki külön-külön is azzal a meggyőződéssel él és dolgozik, hogy *ő* keresztényibb a többi kereszténynél. A szeretetre szövetkezők gyülekezete ez, mely minden történetileg ismert gyülekezet fölé növekszik. A tanítást tekintve egyetlen érdek emeli a többi fölé: ugyanúgy szolgálni a másik ember érdekét is, ahogy a magunkét szolgáljuk, Krisztus hátrahagyott társaként.

2

Minél inkább törekszenek politikusok, hithirdetők és szellemi aktivisták arra, hogy ideáik, elveik vagy hivatásuk alapján közösséget szervezzenek, s minél jobban szeretnék már a gyermekeket is ezeknek a közösségeknek az elfogadására nevelni, annál mé-

lyebb gyökereket ereszt a lelkekben a magány és a kiszolgáltatottság érzése. A lélek ugyanis – Ludwig Klages német filozófus és pszichológus szerint „az eleven test értelme” –, bár arra indít, hogy segítsünk önmagunkon és egymáson, nem tűr beavatkozást függetlenségébe és önrendelkezésébe. A legtöbb, amit elérhetünk, a *feloldódás* a csoportban, gátlásaink és szorongásaink elhagyása, megnyílás felebarátaink felé, de semmiképp sem váltható valóra a *felolvadás*, az elszemélytelenedés, a masszához való hasonulás, az „átképzés” koncepciója. Ha a vezetésre elhivatottak mégis megpróbálkoznak ezzel, a lélek előbb-utóbb fellázad, nem tűr beavatkozást, ellenáll mindenfajta erőszak alkalmazásának, kiüresedik, és közönyös marad minden megszólításra.

Azok a bizonyos „kis utak” éppen arról a különállásról tesznek tanúbizonyságot, amiket a különböző agitátorok minden áron az „egészen”, a tömegsztrádán akarnak egyesíteni szép szavakkal vagy kemény intézkedésekkel. A „kis út” mindenkinek a kapott, vagy önmaga által kialakított alanyi ösvénye, amit be kell járnia ahhoz, hogy célhoz érjen – a mindannyiunk számára adott és kitzűzött célhoz: a személyes találkozáshoz Istennel. De ez az esemény nem tömegméretű, nem demonstráció és nem manifesztum, hanem intim megnyilvánulás, „kettőnk ügye”, mondhatnánk egy kis blaszfémiával. Óréa és mireánk tartozik egyedül.

3

Mindmáig nem sikerült olyan közösséget kialakítani, ahol valamilyen alá- és fölérendeltség ne érvényesülne, ahol az emberi természet és a karakterek különbözősége ne okozna konfliktusokat és bonyodalmakat, és ezek ne vezetnének a szubjektum részéről belső meghasonláshoz és szakításhoz, avagy a közösség egésze részéről elítéléshez vagy kiközösítéshez. Az erősen szabályozott közösség, amely diktatórikus hajlamú hierarchia kiépüléséhez vezethet, éppen szabályozottsága révén válhat a gondolkodás szabadságának, és ezáltal az önmegvalósításnak, a lélek „rendezésének” is megkövesült gátjává. Létezhet-e egyáltalán olyan közösség, melynek segítségével tartósan és

eredményesen lehet közömbösíteni az ember pusztító indulatait, csillapítani ösztöneinek viharát, s alantas gondolatait szépséges eszményekké változtatni? Vajon megerősödhet-e a globalizáció korában, a késő kapitalizmus szellemi és erkölcsi benuhátságában jóra való keresztény közösség? Olyan, amely beölti a kovász vagy a só szerepét, s amely szilárd tanúságtételt jelent ebben az elkorcsosult, bálványimádó világban?

Mihelyt megszületik az a tekintély, aki önmagát a közösség céljaival azonosítja, tudásával, bölcsességével, agresszív beállítottságával, idős korára, küzdőképes fiatalságára vagy éppen társadalmi összeköttetéseire hivatkozva kiemelkedik a kollektívából, lépésről lépésre magához ragad minden kezdeményezést, s végül a döntés jogát is fenntartja magának – a kollektíva megszűnik kollektíva lenni. Törekvése az uralkodásra és a feltétlen kormányzásra azt bizonyítja: az általa kivívott reverenciát használta föl arra, hogy megszerezze magának az áhított vezető szerepet. Az egyenlő részvétel az ügyek intézésében, a tennivalók meg- és elosztásában ettől kezdve csak formálisan létezhet, csupán simogató szavakban üdvözít. (És legyünk őszinték: Lehetőséges-e valaha is közös elhatározással jól dönteni, igazságot szolgáltatni, békét kötni? Vajon nem mindenkinek *egyenként* lenne-e a dolga, hogy a saját igazságát úgy közelítse a közös igazsághoz, hogy se ez, se az ne sérüljön?)

Az önmagát szervező tekintély szava lesz tehát a meghatározó, bármennyire talminak bizonyul is utólag, ez a tekintély lesz meghatározó a közösség életében. Ő foglal állást parancsolóan a kollektívum pillanatnyi, majd további sorsában és feladataiban. Jóllehet az egyén úgy kíván részesedni a közösségből, hogy egy legyen mindenkivel, ám ugyanakkor ő is tekintéllyé válik, akire hallgatnak, aki éppoly fontos személy, mint a csoport által eddig elismert tekintély, a respektus azonban nem osztható sokfelé, a respektus egyszemélyi. Óhatatlan tehát, hogy az így létrejött közösség azzal foglalkozik, amit a tekintély előír és megszab, azok a mérlegelő és kritikai elvek uralkodnak,

* Írását a szerző vitaindítónak szánta.

amelyeket ő kidolgoz, és követelményként meghatároz. Vagy a látogat, vagy a kialakult egyensúly megőrzésének kedvéért sokan behódolnak a tekintélynek, és szeretnék elnyerni a tetszését, jóindulatát, netán a jutalmát. Ilyen körülmények között elkerülhetetlenül felüti fejét a rivalizálás: Ki jár legelől a tekintély tisztelőiben? Ki az okosabb az okosak között? Egyenlőbb az egyenlők között? Ki gyűjt minél több érdemet, mellyel kiérdemli a tekintélyt, és e közmegebecsült korifeus holdudvarába gyűltek elismerését stb.?

A közösség újabb buktatója lehet a teendők megállapítása, a folyamatosan kijelölt munka tárgya. Mennél többet foglalkozik földi – materiális, politikai, elvi, funkcionális stb. – kérdésekkel, annál megosztottabb lesz. Semmi nem képes úgy szétzilálni egy társulást, mint a materiális, politikai, elvi kérdések boncolása, mert a más nézetet vallókat szembefordítja egymással, és a felforrósodó viták szükségszerűen szófecsérlő ismétlésekbe torkollanak.

4

Nehezen tudjuk megérteni, hogy semmi sem *igazán* tragikus, és semmi sem *igazán* örvendetes, ami *itt*, e földi talajon történik velünk. Minden hamarosan meghaladottá válik, az idő elhomályosítja és elfeledteti. Nehezen tudjuk megérteni, hogy csak az időn *túli* történések jelenthetnek *valódi* boldogságot és *valódi* drámát. Ami már nem e világi téren, hanem egy másik létsíkon folytatódik. Elgondolkodtató kérdés, hogy talán éppen ezen az úton, az e felé törekvés, erre történő fölkészülés és ebben mérítkező társas koncentráció közben leheto-e meg az olyannyira vágyott igazság forrása, a lélek gyógyulásának teljes receptje és az öröme való képesség autonómiaja?

Ha el tudunk vonatkoztatni *innen*, és mindent felülről tudunk nézni, *onnan*. Ha képesek vagyunk túlemelkedni a mán, és az időn túl tartó holnapba tudjuk képzelni magunkat, akkor ez a földi közösség alázathoz és önismerethez segíthet minket. Számunkra csak Jézusban és Jézussal van értelme az időnek, és még inkább az időn túlnak. Ennek tudatosítása adhatna mindegyikünknek karizmát.

Így válhatna a tökéletesedésre ösztönző közösség maradandóvá.

5

Közhely, hogy a közösségen belül is lehet magányos az ember, lehet közösségen *kívüli*. Jézus magánya az általa létrehozott közösségben ijesztő és félelmetes. Szüntelenül éreznie kellett az értetlenséget, a bizalmatlanságot, a kételkedést, a vele való azonosulás hiányát. A maga választotta apostoli társulás emberileg kudarcot jelentett. Tanítványai először hitetlenkedtek, aztán csodálkoztak szavaiban és tetteiben, föl nem foghatták válllásának transzcendens irányultságát, mellyel szembehelyezkedett kora meggyökeresedett vallási, történelmi és társadalmi viszonyaival. Cserbenhagyták, megtagadták, elárulták, mert fogalmuk sem volt üzenetének lényegéről, bizonyosságáról és áldozatának értelméről. Hogy messze különb náluk, ezt elismerték, de hogy az egész univerzumnak szóló tekintély volna, nem tudták elfogadni. Csak jóval Jézus halála után, amikor már megfogalmazták visszaemlékezéseiket, döbrentek rá, kicsoda volt nekik és a világnak Krisztus.

6

Minden közösség előbb-utóbb intézményesül. Hierarchiát épít ki magának, szabályzatot alkot, amit kötelező elfogadni és gyakorolni. A szabályzat azonban a kötelezettségek mellett óhatatlanul tartalmaz már dorgálásokat, fenyítéseket is, sőt a közösségből való kizárás okait és indokait is felvázolja. Nem elégszik meg az öndicsérettel és a dicsérettel, mindjárt kilátásba helyezi a szankciókat azokra az esetekre, ha tagjai tévelyegnek, és nem tartják magukat az előírásokhoz. Különösen riasztó ez az önmagát kereszténynek nevezett közösségek nézőpontjából: Jézus ugyanis nem írt elő semmit a szeretet parancsán kívül, nem törte a fejét paragrafusokon és retorziókon. Meg- és felszabadítani akart bennünket a bűnök súlya alól, s ugyanakkor az embert szellemileg és lelkileg egyaránt senyvesztő regulák alól is.

Semmit sem akart rögzíteni, ami őt és a hozzá kapcsolódó embereket bármiben is korlátozná. A szabadságot, a választás és választhatóság szabadságát mindennél többre tartotta. Mégis:

mekkora respektusa volt! Senkit sem akart rávenni semmire. Ha látta, hogy akivel összetalálkozott, még nem érett a fölismerésekre, nem jutott el lélekben Isten óhajtásáig, nem érez közösséget az ő útjával, részvétellel megáldotta, és szabadon útjára engedte az illetőt. A szeretet erejével hatott, a szeretet közvetítésével gyakorolta isteni hatalmát, megértő volt és irgalmas. Jézustól tehát merőben idegen megoldásnak tűnik, ha vallási alapon működő bázisok azon iparkodnak, hogy rigorózan megfogalmazzák önmagukat, s létüket a világ előtt jelenéssel, tagsági könyvvel, tagdíjjal, adományokkal, anketókkal stb. igazolják. Mert (ha tagadják is) ki akar emelkedni a világból, mert (ha kettelteljesen tétovázna is) hírt és nevet akarnak szerezni, mert (ha cáfolják is) nem elégszenek meg egymás kölcsönös segítségével, a hit tettekben történő kifejezésével: az emberek jóváagyására és méltánylására várnak, a körülmények krónikus biztatására. De nem ezektől a külsőségektől válik jézusivá egy közösség, hanem belső, tisztító légkörétől, az egymás iránt táplált bizalomtól, attól, hogy felülemelkedik minden kicsinyes, ítélkező, az evangéliumot sarkítva magyarázó, Jézust egy-egy közösségre kisajátító emberi megnyilvánuláson. Az üres teologizálás, melyből hiányzik az átéltség, a hittételek önkielégítő taglalása, melyet nem igazol személyes tanúság, az agytorna a megfajthetetlen megfajtésére – sehová nem vezet, zsákutcába visz.

7

Fölvethető a kérdés: Egyediségünk hogyan válhat egyetemessé? Úgy, hogy hagyjuk megtörténni, aminek meg kell történnie? Hogy nem akarunk a véleményünkkel rátelepedni másokra, inkább visszavonjuk a saját véleményünket? Hogy nem törünk pálcát senki fölött sem, s mindegyelőtt magunkban kutakodunk? Úgy támaszkodunk Jézusra, hogy minél kevesebbszer hibázzunk, s a bűneinkből idejében felocsúdjunk? Hogy nem akarunk mindenáron olyan közösséget alkotni, melyben kiváltképp a szabályok érvényesülnek – olyan közösséget, amely nem a lelkek önkéntességére épít, s pusztán *emberi* tekintéllyel méri a mérhetetlen istenit?

Mennyi megválaszolóra váró kérdés: Létezik-e olyan közösség, melyben a felelet is megtalálható rájuk? Fogadkozhatunk, és megpróbálhatjuk...

De lehet, hogy mindabban, amit fentebb kifejtettem, alaposan tévedek...

Hegy Béla

Köszönetnyilvánítás

Hálás köszönetet mondunk mindazon Olvasóinknak, akik tavaly áprilisi és júniusi felhívásunk nyomán lehetőségeik szerinti, nemegyszer igen nagyvonalú adományt küldtek lapunknak, s ezzel biztosították idegi gondtalan megjelenését.

Együttal köszönjük többi Előfizetőnk hűségét is, amely bátorítást jelent számunkra a folytatáshoz.

Szerkesztőség